

ประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 15 12-14 มิถุนายน 2565

โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพมหานคร

“ก้าวผ่านโควิด
ส่งเสริมการใช้ชีวิตสุขภาพดี”
Healthy active living beyond COVID

การศึกษาการจัดการน้ำ สุขาภิบาล และสุขอนามัยของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร

STUDY OF WATER, SANITATION, AND HYGIENE (WASH) IN SCHOOLS IN REMOTE AREAS

นางสาวพรเพชร ศักดิ์ศิรัชยศิลป์ นางสาวชญานุช เวียงแก้ว

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

หลักการและเหตุผล

เด็กและเยาวชนในโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร นับเป็นกลุ่มเปราะบางที่ขาดโอกาสและมีภาวะที่ยากลำบากของประเทศไทย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมีพระราชดำริให้ดำเนินงาน “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.)” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยการระดมทรัพยากรและผนึกกำลังทุกภาคส่วนพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ โดยการจัดหา น้ำสะอาด สุขาภิบาล และสุขอนามัยที่ดี (Water, Sanitation and Hygiene : WASH) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ช่วยส่งเสริมสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์พร้อมที่จะสร้างเสริมสติปัญญาของเด็กเพื่อการศึกษา และเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ รวมถึงองค์การอนามัยโลกมุ่งเน้นให้มีการจัดหา WASH ที่เพียงพอและเหมาะสม การศึกษาเพื่อประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ WASH ของโรงเรียน กพด. ประจำปีการศึกษา 2564 ประโยชน์คาดว่าจะนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนา เพื่อให้นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนมีน้ำสะอาด สุขาภิบาล และสุขอนามัยที่ดีถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานและขยายผลการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) ตรวจสอบข้อมูลการจัดการน้ำ สุขาภิบาล และสุขอนามัยของโรงเรียน กพด. และวิเคราะห์การให้บริการ WASH ของโรงเรียน กพด. เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสากล
- 2) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการจัดการ WASH ของโรงเรียน กพด.

ผลการศึกษา

ผลวิเคราะห์ภาพรวมการให้บริการ WASH ของโรงเรียน กพด. ปีการศึกษา 2564 ได้มาตรฐานเฉลี่ยภาพรวม ร้อยละ 67.88 โดยประเด็นที่ต้องปรับปรุงมากกว่าประเด็นอื่น คือ งานสุขาภิบาลอาหาร การตรวจเช็คแบคทีเรียในอาหาร และการตรวจสุขภาพแม่ครัว พบปฏิบัติร้อยละ 34.71 และ 27.35 ตามลำดับ ในด้านน้ำดื่ม การเปลี่ยนไส้กรองน้ำและการล้างเครื่องกรองน้ำ ปฏิบัติร้อยละ 63.24 และ 67.06 ตามลำดับ ยังเป็นปัญหาสำคัญของการขับเคลื่อน และพัฒนางานคุณภาพน้ำดื่ม ซึ่งพบผ่านมาตรฐานร้อยละ 23.74 ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 สอดคล้องกับข้อจำกัด WASH ที่พบ ด้านผลวิเคราะห์การให้บริการ WASH ของโรงเรียน กพด. เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสากล JMP (2018) พบประเด็นน้ำสะอาด สุขาภิบาล และสุขอนามัย ได้ระดับพื้นฐาน ร้อยละ 100.0, 82.9 และ 90.3 ตามลำดับ ดังแสดงในรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 1 ร้อยละผลการสำรวจประเด็น WASH ของโรงเรียน กพด.

ความเพียงพอน้ำใช้	73.82	26.18
มีเครื่องกรองน้ำ	75.29	24.71
ล้างเครื่องกรองน้ำ	67.06	32.94
เปลี่ยนไส้กรองน้ำ	63.24	36.76
ตรวจคุณภาพน้ำดื่ม	68.82	31.18
ผลคุณภาพน้ำดื่ม	23.74	76.26
อบรมเรื่องคุณภาพน้ำ	75.29	24.71
ตรวจเช็คในอาหาร	34.71	65.29
อบรมสุขาภิบาลอาหาร	72.65	27.35
ตรวจสุขภาพแม่ครัว	27.35	72.65
ความเพียงพอห้องส้วม	80.29	19.71
แยกห้องส้วม (เพศ)	82.94	16.76
ความเพียงพอถังขยะ	70.88	29.12
สภาพถังขยะ	80.00	20.00
มีอ่างล้างมือ	70.29	29.71
มีน้ำและสบู่ล้างมือ	75.59	24.41

ปัญหา/ข้อจำกัด

น้ำสะอาด ขาดบุคลากรและทักษะในการจัดการคุณภาพน้ำ คุณภาพน้ำดิบไม่ดี ขาดแคลนน้ดิบ ขาดแคลนงบประมาณ ขาดการซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำ บางแห่งไม่มีเครื่องกรองน้ำ ไม่มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำดื่ม

สุขาภิบาลอาหาร โรงครัว/โรงอาหารสภาพเก่าชำรุด บางแห่งไม่มีโรงครัว/โรงอาหาร ระบบบ่อดักไขมันทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ หลายแห่งไม่มีการตรวจการปนเปื้อนแบคทีเรียในอาหาร แม่ครัวไม่ได้ตรวจสุขภาพก่อนปฏิบัติงาน

ห้องส้วม ไม่เพียงพอ สภาพเก่าชำรุด ขาดแคลนงบประมาณ ซ่อมบำรุง บางแห่งใช้ห้องน้ำร่วมกัน ไม่แยกชาย-หญิง

ถังขยะ ไม่เพียงพอหรือมีสภาพชำรุด บางแห่งเทกองขยะทิ้ง รอการเผา หรือรอ อปท. มารับขยะไปกำจัด

สุขอนามัย ขาดบุคลากร ทำให้การดูแลเรื่องสุขอนามัย ของนักเรียนไม่ทั่วถึง อ่างล้างมือและสบู่ล้างมือไม่เพียงพอ

รูปภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์การให้บริการ WASH ของโรงเรียน กพด. เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานสากล*

บริการ/ระดับ	ระดับพื้นฐาน	มีข้อจำกัด การให้บริการ	ไม่มีการจัด ให้บริการ
น้ำสะอาด (Water)	100 %		
สุขาภิบาล (Sanitation)	82.9 %	16.8 %	0.3 %
สุขอนามัย (Hygiene)	90.3 %	7.1 %	2.6 %

หมายเหตุ: *มาตรฐานสากล JMP service ladders for global monitoring of WASH in schools (2018)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กำหนดนโยบาย WASH โรงเรียน

บูรณาการประสานความร่วมมือ WASH ระดับนโยบาย

พัฒนาศักยภาพบุคลากรโรงเรียน

สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น

กรมอนามัยส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี